

Remco Sleiderink

De passie achter stadsrekeningen

Zijn perkamenten schatten hebben een wolkbreuk overleefd dankzij een ordinar plastic tasje. Remco Sleiderink komt regelrecht voor het interview uit Brussel gereden, vlak voor zijn vakantie naar het noorden van Noorwegen. De 44-jarige oud-Zwollenaar spreekt afwisselend met een Vlaamse en een Franse tongval. Het was de liefde die hem naar de zuiderburen trok. Zijn vrouw is Frans-talig, hij ontmoette haar tijdens de studie in Utrecht. Hun twee tienerdochters, van wie de oudste 'al op kot is en studeert', spreken vloeiend Frans en Nederlands zoals het uitkomt. Voor het gezin Sleiderink is tweetaligheid vanzelfsprekend en geen onderwerp van twist.

De literatuurhistoricus ziet er onberispelijk uit. Een jongensachtig opgewekt gezicht boven een keurig pak met overhemd. Hier zit hij: de ontdekker van Middelnederlandse pornoëzie. Tweehonderd erotisch getinte verzen uit 1335 vond Sleiderink in de kافت van 15e eeuwse stadsrekeningen van de stad Mechelen. Dat kon hij nooit bedenken toen hij opgroeiende in de Zwolse wijk Westenholtte. Zijn vader was docent en directeur van de Tuinbouwschool die later fuseerde tot de mbo Groene Welle. „We schelen dertig jaar en zijn op dezelfde dag jarig. Precies op het moment dat hij werkloos werd en vervroegd met pensioen ging vanwege de fusie, was het mijn aller-eerste werkdag. Een vreemd gevoel”, zegt Sleiderink.

Als kind speurde hij al op het braakliggende terrein van Westenholtte, een wijk in aanbouw. Hij was twaalf toen hij welkijks toekeek bij de opgravingen op de plek waar tot 1362 het kasteel van de roofridders van Voorst had gestaan; het tegenwoordige Stinspark. „Er werd een zwaard gevonden, dat was pas spannend.” Eigenlijk had hij graag geschiedenis gestudeerd. Sleiderink herinnert zich nog helder het dossier dat alle Zwolse kinderen kregen in 1980 ter ere van Zwolle 750 jaar. „Met een oorkonde van de stad. Ik bleef erin bladeren.” Toch ging Sleiderink aanvankelijk naar de Technische Universiteit Delft om scheepsbouwkunde te studeren. „Vraag me niet waarom. Het was een advies van school. En ik had naast het verplichte Nederlands alleen maar exacte vakken in mijn pakket. Twee jaar later schreef hij zich in als student Nederlands in Utrecht. Hij las al graag Slauerhoff, die nota bene jaren als scheepsarts had gewerkt. „Ik had wellicht een te romantisch beeld van de scheepsbouw”, glimlacht Sleiderink. Als literatuurhistoricus kan hij de laatste jaren zijn geluk niet op als het gaat om romantiek. Hij ontdekte een behoorlijke dosis passie en hartstocht temidden van 15e

Met een exact vakkenpakket ging oud-Zwollenaar Remco Sleiderink (1968) logischerwijs van het Thomas a Kempiscollege naar de Technische Universiteit Delft. Maar het bouwen van schepen kon hem niet boeien. Hij koos voor een studie Nederlands. Twee decennia later is hij literatuurhistoricus in Brussel en ontdekt hij onbekende veertiende eeuwse fragmenten Middelnederlandse erotische poëzie in de kافت van Mechelse stadsrekeningen. Zijn vondst is onlangs als Vlaams topstuk erkend: „Mijn vrouw en de priester maakten een paar/ de klerk was toen allang met haar klaar/ hij greep een wiedzende non bij de mouw/ zij voelde veel, maar het was geen berouw...”

door Marion Groenewoud

eeuwse stadsrekeningen van Mechelen. In maart 2008 stuitte hij samen met collega Herman Mulder van de Koninklijke Bibliotheek van België op 200 erotische verzen uit 1335. „Die lijster dede wel menighen keer/ met vroliken sanghe inder meestersen omgahnghe”. Ofwel, in de actuele vertaling van Rick de Leeuw: „Het meesje ging vaak in en uit/ het was met zijn vrolijke gezang en zijn meesters aan de gang.”

Volgens Sleiderink zitten de teksten boordevol dubbelzinnige verwijzingen. „Een vogeltje is met zijn meesters aan de gang. 'Omgahnghe kan in de oorspronkelijke tekst ook vagina betekenen. Het zijn gewaagde teksten”, stelt Sleiderink. „We denken vaak dat mensen in de middeleeuwen nog niet in staat waren meerdere lagen aan te brengen in teksten. Niets is minder waar. De schrijver speelt met taal, zo'n 250 jaar voor Shakespeare. Er zit humor in de teksten, seksuele toespeelingen maar ook vele verwijzingen naar de actuele politiek die het gemiddelde pu-

blek waarschijnlijk niet begreep,” denkt Sleiderink. „De verzen zijn geschreven de eerste decennia na de Gulden Sporenslag van 1302. Een periode van grote onrust en onzekerheid. Een geile non is blij omdat de clericus haar stevig vastgrijpt maar ook omdat de Duitse keizer Hendrik VII

‘Het leuke aan de middeleeuwen is dat er zoveel weg is’

werd vergiftigd in 1313.” Historische rekeningen blijven voor de oud-Zwollenaar van groot belang bij zijn onderzoek. „Juist die kale, feitelijke cijfertjes en de droge opsomming van producten en diensten kunnen ons zoveel vertellen. Ze bieden bovendien ruimte voor fantasie.” De kasboeken uit eind 15e, 16e en 17e eeuw noemt hij extra aantrekkelijk omdat men in die tijd beschreven perkament ging gebruiken als kaftversterking. „Oude teksten zag men als afval. Mensen

herkenden de politieke actualiteit niet meer of vond ze ouderwets. Het materiaal werd door boekbinders gerecycled. Van perkament kon je ook lijm maken. Op die manier is veel moois verloren gegaan.” Hij wist dat er eerder, in de jaren tachtig, een fragmentje van de pikante poëzie was gevonden. Samen met de Brusselse handschriftenskundige Herman Mulder - geboren en getogen Genemuidenaar - ging hij verder op zoek. Sleiderink liet alle stadsrekeningen aanraken en onderzocht ze nauwkeurig. „Ineens zag ik een rolletje perkament, en daarna nog één en nog één. Aanvankelijk waren het 66 verzen en later volgden er weer 150”, herinnert Sleiderink zich het heugelijke moment.

In 2010 deed Sleiderink opnieuw een belangrijke literair-historische vondst. Hij trof fragmenten aan op perkament over de zeedieren, de dol-fijn en de zeedraak, uit Der Naturen Bloeme, de natuurencyclopedie van Jacob van Maerlant. En onlangs vond hij bij een antiquariaat de rekeningen van een

Brusselse Broederschap die nauw verbonden was met de rederijkerskamer 't Mariacranske dat werd opgericht in 1507 en nog steeds bestaat. „Hun taak was gewone burgers in contact brengen met religie en devotie. In de stukken lees je dat Maria voor hen echt leefde, alsof het om een aardse vrouw gaat. Ze wordt aangekleed en krijgt een kroontje. Ook haar restauratie komt uitvoerig aan bod.” De broederschap betrof de religieuze tak van een literaire beweging die voornamelijk uit mannen bestond. Sleiderink vernam echter uit de financiële bronnen dat er ook een vrouwelijke actrice was die veel beter werd betaald dan haar mannelijke collega's. „Haar naam was Claerke Goolens. Zij moet echt een middeleeuwse vedette zijn geweest in een tijd waarin vrouwen veelal ondergeschikt waren en niet diennamen aan het openbare leven. In een van de toneelstukken - die met veel spektakel gepaard gingen, blijkt uit de rekeningen - vertolkt zij Maria.” Met het artikel 'Is Beatrijs een loser?' deed Sleiderink in 2004 een onderzoekje naar de rol van middeleeuwse literatuur

in het middelbaar onderwijs. De leerlingen die hij volgde, moesten de 14e eeuwse Marialegende 'Beatrijs' lezen voor hun literatuurlijst. „Ik kwam opmerkingen tegen als: 'die Beatrijs is echt een loser, zeg. Eigen schuld. Ze heeft er zelf om gevraagd dat haar alle ellende overkomt, had ze maar niet uit het klooster moeten gaan. Vette pech'. Dat was wel grappig.”

Je kunt oude teksten zeker dichterbij jongeren brengen zonder al te veel te populariseren, vindt Sleiderink. „Ik heb veel geleerd van Herman Pleij en Frits van Oostrom die mijn vakgebied als geen ander levend houden voor nieuwe generaties. Het verbaasde me wel dat de leerlingen praktisch niets meer weten van normale kerkelijke ge-

bruiken.” Zelf is Sleiderink katholiek opgevoed. Zijn ouders hebben hun wortels beiden in Twente waar 'kerk en kroeg' dicht bij elkaar liggen. „Mijn opa kreeg het Heilige Oliesel in een café in Beuningen.” Zijn vader doet na de vut al bijna twintig jaar vrijwilligerswerk in Zwolle. „Hij geeft rondleidingen en stadswandelingen en zorgde ervoor dat Onze Lieve Vrouwe Basiliek de Peperbus, een welkome plek werd voor buitenstaanders en toeristen”, vertelt Sleiderink. Met de oudste teksten uit zijn geboortestreek, de Moderne Devotie in de IJsselstreek, heeft hij nog niets gedaan. „Ze interesseren me wel maar er is al zoveel over geschreven. Ik zoek toch altijd liever naar braakliggend terrein. Geef mij liever snippertjes papier die ik als een puzzel bijeen moet

rapen.” De zeldzame Middelnederlandse teksten zijn voor Sleiderink fascinerend omdat zij het enige contact vormen tussen hem en de mens uit het verre verleden. Hij pakte het historische document van tafel en wijst naar het handschrift. „Dit heeft iemand eeuwen geleden geschreven en ik kan het aanraken. Dichterbij kun je niet komen. Op een van deze bladen ligt een druppel bijenwas. Iemand heeft de tekst bij kaarslicht gelezen. Het leuke aan de middeleeuwen is dat er zoveel weg is. Veel verhalen en verzen werden enkel mondeling overgeleverd of gingen verloren. De summier gegevens op perkament bieden ruimte aan mijn fantasie. Ik kan linken leggen tussen de feiten en zelf een reconstructie maken. Dat vind ik nou opwindend.”

Paspoort

- ▶ **Naam:** Remco Sleiderink
- ▶ **Geboren:** Zwolle 11 mei 1968
- ▶ **Opgegroeid:** in de Zwolse wijk Westenholtte waar zijn ouders nog steeds wonen
- ▶ **Woonplaats:** Meise, bij Brussel (in 2006 kreeg hij de Belgische nationaliteit)
- ▶ **Burgerlijke Staat:** Gehuwd met Kathleen de Terwange, twee tienerdochters Marilou en Nora
- ▶ **Beroep:** hoofddocent Nederlandse literatuur en decanaal faculteit Taal en Letteren aan de Hogeschool Universiteit Brussel; professor, literatuurhistoricus.
- ▶ **Opleidingen:** Nederlandse Taal en Letterkunde Universiteit van Utrecht; gepromoveerd aan de Universiteit van Leiden bij promotor Frits van Oostrom
- ▶ **Boeken:** Proefschrift 'De stem van de meester: De hertogen van Brabant en hun rol in het literaire leven (2003); Minnelijk akkoord, Literatuur in Brussel van de 14e tot de 17e eeuw (2003); Maar er is meer. Avontuurlijk lezen in de epiëk van de Lage Landen (2005); Rederijkerskamer 't Mariacranske 500 jaar aan het woord (2007); De boeken van Velthem: Auteur, oeuve en overlevering (2009).
- ▶ **Bijzonderheden:** Deed een zeldzame literair-historische vondst in 2008. Samen met handschriftenskundige Herman Mulder van de Koninklijke Bibliotheek Brussel (afkomstig uit Genemuiden) ontdekte hij een perkamenten boekrol met een lengte van anderhalve meter, in de omslag van 15e eeuwse rekeningen van het stadsarchief Mechelen. Met hierop 200 Middelnederlandse pikante, dubbelzinnige verzen uit 1335. Deze worden momenteel naar het heden-daags Nederlands hertaald en op muziek gezet door zanger Rick de Leeuw.
- ▶ Daarna ontdekte Sleiderink onder meer nog in de rug van een 17e eeuwse boekje een deeltje uit de natuurencyclopedie 'Der Naturen Bloeme' van Jacob van Maerlant (14e eeuw).

Remco Sleiderink: „We denken vaak dat men in de middeleeuwen nog niet in staat was meerdere lagen aan te brengen in teksten.” foto Cees Baars

